

BIBLIOTEKA E

854 - 32

N - 32

GJIROKASTER

SHFETI

NDESHJE

TREGIME

8SH-32
N 32

8SH-32
S

NDESHJE

TREGIME

~~49182~~
BIBLIOTEKA E SHKËTIA
GJURORISHT
2801

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

DY FJALE PËR LEXUESIT

Në këtë vëllim që po i japim sot lexuesit, janë përmbledhur disa tregime nga autorë të ndryshëm. Këto tregime janë nxjerrë nga organet letrare dhe të shtypit periodik me qëllim që të shërbejnë për popullarizimin dhe njohjen më të plotë të shkrimeve tona letrare më të fundit.

Tematika që trajtohet nëpër tregimet e kësaj përmbledhjeje është e larme. Në disa tregime si «Xhemilja», «Çapkënja e gjyshes», «Ndeshje» përshkruhet lufta dhe përpjekja e madhe që bëhet sot te ne për flakjen e zakoneve të prapambetura që skllavërojnë gruan, këtë forcë të madhe shoqërore. Autorët kanë vënë në qëndër heroinën që lufton kundër koncepteve të mykura, të cilat kanë zënë rrënjë në njerëz të afërm apo në prindër që akoma s'janë bashkuar me rymën e fuqishme të revolucionarizimit të jetës sonë.

Kurse në tregimet si «Këngë e re», «Me pleqtë e Perondisë», «Shpërngulja» etj. autorët kapin dhe trajtojnë subjekte që evidencojnë luftën në ndërgegjen e një pjese të kooperativistëve tanë për të hequr dorë vullnetarisht nga pronësia private e tokës në interes të shoqërisë sonë.

Ndjenja e dashurisë së madhe ndaj pronës ko-

XHEMILJA

Atë ditë prilli, në shtëpinë e Zeman Kapllanit bëhej një gosti e madhe. Do të vendosej fati i Xhemiles, vajzës së tij të vetme. Kishin ardhur për të parë vajzën. Zemani ishte përgatitur me kohë për këtë ditë; vetëm një diçka i kishte dalë nga mendja atij: nuk kishte mbajtur vajzën në shtëpi, po e kishte lënë të shkonte në punë. Atij iu kujtua kjo gjë, sapo pa miqtë në kthesën e rrugicës dhe në kokë i shkrepri si rrufe një mendim: Thirri djalin dhe e porositi të lajmëronte Xhemilen të vinte me një frymë në shtëpi, se kish ardhur daja. Djali, sikur ta kishte kuptuar shqetësimin e tij, megjithëse nuk kishte parë të vinte daja, pa e bërë fjalën dysh u nis në pikë të vrapit, sa i hanin këmbët, për të zbatuar urdhërin. «Deri tani çdo gjë po shkon sahat» — mendoi i kënaqur xha Zemani dhe, duke përdredhur majat e mustaqeve (zakon ky që tregonte kënaqësinë, sa herë që shpëtonte nga ndonjë telash) nxitoi të priste miqtë.

Në odën e miqve kishin zënë vend: miqtë në qoshen e djathtë, të kryesuar nga Asllani, lajmësi, i cili ishte edhe daja i vajzës. Poshtë tij ishte ulur zonja Rronjë, e ëma e «kandidatit për dhëndërr» dhe i treti e i fundit ishte vetë personi më i inte-

resuar, i vluari Xhevit Molla. Kundruall «delegacionit» të miqve, në qoshen e majtë ish-in të zotët e shtëpisë: xha Zemani, i vëllai dhe i nipi.

Mbas prezantimit të bërë nga lajmës Asllani, që ishte lindur për kësi ceremonish, të dy palët ish-in njohur me njëri-tjetrin. Ish-in shkëmbyer përshëndetjet e rastit, ish-in hedhur e pritur cigaret nga njëra qoshe në tjetrën (tamëm si në një lojë «luftash»), ishte pirë dhe kafja e parë, dhe muhabeti sikur s'po gjallërohej, sikur fjala nuk po merrte udhën e duhur, drejt qëllimit që duhej. Si miqtë dhe zotët e shtëpisë sikur rrinin mbi gjemba, të gjithë prisnin çastin kur të hynte Xhemilja dhe të sillte kafën e dytë.

Ndërkaq Xhemilja, sa pa të vëllanë që vinte me vrap drejt saj, u nda nga shoqet dhe e tronditur i doli përpara. Nuk arriti ta pyesë, kur dëgjoi atë të fliste duke iu marrë fryma nga lodhja:

— Xhemile... më tha babai... të vish shpejt në shtëpi... se ka ardhur daja.

Sakaq Xhemilja, nuk kërkoi asnjë sqarim tjetër nga vëllai, nuk arriti as t'u thoshte gjë shoqeve, kapi vëllanë për dore dhe u nis me vrap. Nuk i pëlqeu aspak kjo ardhje me kaq ngut e të vëllait. Diçka e keqe duhej të kishte ndodhur në shtëpinë e dajës ose në shtëpinë e saj. E pushtuar nga një ndjenjë frike ecte vrap, pa vënë re asgjë përreth, dukej sikur fluturonte dhe tërhiqte zvarrë të vëllanë, i cili nuk ecte më me këmbët e veta. «Daja ka ardhur edhe herë të tjera te ne — mendonte ajo — po nuk më kanë thirrur me kaq ngut, me siguri diçka e keqe ka ndodhur» dhe vazhdonte vrapin me këtë mendim të ngulur në tru. Kur ishte duke ngjitur shkallët, i doli për-

para e ëma me fytyrë të qeshur dhe e qetë i tha:
— Po eja moj bijë, se po të presin gjithë ata miq.

«Nuk po kuptoj asgjë — ç'të jetë kjo lojë që po më kurdisin?» dhe, pa iu përgjigjur së ëmës, hyri në kuzhinë. Aty u kujtua për të vëllanë, që ishte i rraskapitur dhe i bërë ujë në djersë. E freskoi me ujë dhe filloi ta fshinte me peshqir, duke mallëkuar veten që kishte vrapuar si e çakërdisur.

— Hajde, lëre Agimin tani, se freskonet vetë ai, po vishu shpejt, se po të presin në odën e miqve. Shiko, vish atë fustanin bojë qielli dhe sandalet e reja — dëgjoi urdhërin e nënës.

— Pse t'i vesh rrobet e mira? — pyeti Xhemilja me sinqeritetin e një vajze të padjallëzuar.
— Daja më ka parë edhe herë të tjera me rrobet që mbaj zakonisht.

— Lëri pyetjet tani, ti, Xhemile, dhe bëj si të thonë, se nuk është koha për muhabet! More vesh?

Për të mos i prishur qejfin nënës, Xhemilja u vesh shpejt e shpejt.

— Tani merr tabakanë me filxhanët e kafes dhe llokumet e eja të hyjmë.

E ëma para, Xhemilja pas, u nisën për në odën e miqve.

Padurimi kishte arritur kulmin në odën e miqve. Kishte pllakosur një heshtje, sa që asnjërit s'ja mbante të hapte gojën i pari. Më të rrallë, si për të thyer heshtjen, e merrte fjalën Asllani, që ishte i zoti i gojës edhe në situatë të vështirë. Por arriti momenti që edhe lajmësit iu lidh gjuha e nuk dinte përse të hapte muhabet, dhe u mat t'i drejtohej xha Zemanit që të nxirrte vajzën, se

koha s'priste, po s'arriti të hapte as gojën, kur dëgjoi të hapej dera dhe të hynte Xhemilja. Të gjithë, në të njejtën kohë, sikur atë çast prisnin dhe sikur të komandoheshin nga ndonjë sustë, lëvizën nga vendi dhe i drejtuan sytë nga ajo. Të shihnit si ndërruan fytyrat e tyre! Të gjithë u çelën në fytyrë. Edhe xha Zemani, që deri tani nxinte si killaniku, i trembur se mos e bija i binte hilesë dhe i bënte ndonjë proçkë e nuk vinte fare në shtëpi, lëvizi nga vendi, duart automatikisht filluan të kryenin funksionin, të përdridhnin majat e mustaqeve, u çel në fytyrë dhe mori një pamje prej kapadaiu, sikur donte t'u thoshte të pranishmëve: «E shikoni se ç'vajzë kam? Yll, ore yll, që me dritën e tij na ndriçoi dhomën».

Sikur t'ja kishin kuptuar mendimet që bluante në kokë xha Zemani, të gjithë ja kishin ngulur sytë Xhemiles. Zonja Rronjë, bile, u rrotullua pak që ta kishte Xhemilen përballë dhe po e shikonte sikur ajo të ishte ndonjë plaçkë e ekspozuar. Më finok u tregua Xheviti, i cili u hoq sikur s'e vuri re Xhemilen, por, megjithatë, me ato shikimet vjedhurazi nuk ja shqiti sytë për asnjë çast.

Xhemilja nuk kujtonte të gjente njerëz të huaj në odë dhe, e hutuar nga gjithë ato vështrime, mbeti si e gozhduar atje, në fund të odës, me kokë ulur dhe tabaka në dorë. E ëma e preku lehtë në bërryl dhe i pëshpëriti në vesh: «Jepu kafën, nise nga qoshja e djathtë e pastaj me radhë...» dhe nuk arriti të mbarojë se Asllani, i vëllai, sikur ta kishte kuptuar shqetësimin e saj, i erdhi në ndihmë:

— Hajde, të keqen daja, mos ki turp, pa ta provojmë një herë kafën nga dora jote! — nisi

nga ligjërata daja dhe shikimi i tij fluturoi te të gjithë, por vajti e u ngul te Xheviti, sikur donte t'i thoshte: «shiko, hapi sytë mirë, more tutkun, e shikon se ç'thëllëzë të kemi zgjedhur?»

Përsëri ra heshtja. Dëgjohej vetëm të rufisurit e kafes dhe në të njejtën kohë kryqëzoheshin shikime. Xhemilja, kokëulur, vazhdonte të qendronte me tabakanë në dorë, duke pritur të mblihdte filxhanët. Edhe ashtu, kokëulur, ajo ndjente shikimin e të gjithëve, po sidomos të asaj gruas dhe djalit, që ajo nuk i njihte. Ishte në një gjendje të tillë, saqë nuk mund të mendonte për asgjë. Pse të gjithë e shikonin dhe nuk flisnin? Nuk kishin parë njeri me sy? Po ajo gruaja dhe ai djali, ç'kishin që e shikonin sikur do ta përpinin? Mendohej t'u kujtonte fytyrat, por më kot. Një gulç ndjente në grykë, dhe sikur e pengonte të qante me zë.

Tani ajo e kuptoi se ata ishin mbledhur për ta fejuar. Dhe si pa? Pa i thënë më parë asaj asnjë fjalë! Kur? Si kështu? Ajo nuk ishte në gjendje të arësyetonte më shumë, kaq e tronditi ky zakon anadollak, që këtë herë ajo po e provonte në jetën e saj. Të mos kishte qenë e ëma aty pranë, që e kapi për krahu, ajo me siguri do të ishte rrëzuar në dysheme.

Xheviti, mbasi e shikoi mirë e mirë Xhemilen, filloi të pijë kafen, shenjë kjo që, sipas zakonit, jepte pëlqimin për vajzën. E piu kafen dalëngadalë, që të kishte sa më shumë kohë në dispozicion për të parë Xhemilen. Mbasi vuri filxhanin në tabaka, nxori një unazë ari dhe u mundua t'ja vinte në gisht Xhemiles, por kjo u kthye me rrëmbim dhe doli nga oda.

Cigaret, kafeja dhe llokumet u pasuan me gotat e rakisë, që u rrokullisën atë darkë në shtëpinë e Zeman Kapllanit. Karkë, për kokën e darkës. U mblodhën gjithë tarafi i xha Zemanit dhe muhabeti zgjati derisa këndoi gjeli i tretë. S'i thonë shaka! Fejoi vajzën e vetme xha Zemani! Dhe me kë pa, me Xhevit Mollën, alamet dhaskali nga fshati fqinj.

Ndërsa në odën e miqve kërciste muhabeti për shtatë palë qejfe, rakia derdhej si lumë e dëgjoheshin këngë e valle, ngriheshin dolli e mirësi për çiftin e ri, në dhomën tjetër nënë Zenepja jepte e merrte për të qetësuar Xhemilen, që, e dërrmuar, qe shtrirë mbi minder. Fytyra, shtrënguar në mes të pëllëmbëve të duarve, i digjte furrë. Koka i oshëtinte si koshere bletësh, dhe në tëmtha ndjente dhembje sikur ta shponin me turjelë. Ishte kaq e brengosur, saqë donte me çdo kusht të shfrynte, të nxirrte dufin, por te kush? S'kishte kujt t'i drejtohej. Babait?! Jo dhe jo! Punë që s'behej. Ja njihte mirë huqet atij. Me të s'mund të bisedonte e t'i thonte mendimin e saj për këtë fjesë të padrejtë. Po edhe sikur të merrte guximin e t'ja thonte, mos vallë ai do ta kuptonte dhe do ta përkrahte? Xha Zemani nuk ishte nga ata burra që të pyeste evlatin për raste të tilla dhe aq më tepër vajzën! «Evlati është evlat — trumbetonte ai — dhe duhet të mbajë vendin e tij, të mos përzihet në punët e më të mëdhenjve. Po t'u fërkosh pak kokën, të hipin në kurriz. Evlatin vishe, ushqeje dhe mos e pyet për asgjë. Për jetën e tij ka kush përgjigjet» — ja parimet e xha Zemanit. T'i drejtohej së ëmës? Po si mund ta ndihmonte ajo? Qëkur kishte hyrë nuse në këtë shtëpi, s'e kishte hapur asnjëherë go-